UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct. Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. An Ioseph fuerit Iustus?

urn:nbn:de:hbz:466:1-82999

Visual Library

rum, qui Heluidiani appellati ſunt; iidemque videntur, quos S. Epiphanius Antiditomaritas appellat. *Prima eius* (Heluidii) *propoſitio fuit. Matthæus loquitur: Chriſti autem generatio ſic erat; cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, priuſquam conuenirent, inuenta eſt, in vtero habens. Ecce,* inquit, *habes deſponſatam, non commendatam vt dicis; & vtique non ob aliud deſponſatam, niſi quandoque nupturam, neque enim de non conuenturis Euangeliſta dixiſſet: Priuſquam conuenirent: quia nemo de non pranſuro dicit, antequam pranderet. Deinde ab angelo vxorem appellatam, & coniunctam.*

Nõ eſt turpe opificium Dei formãtis hominem.

Reſpondet D. Hieronym. *Nunquid non quotidie Dei manibus paruuli finguntur in ventribus; vt merito erubeſcere debeamus, Mariam nupſiſſe poſt partum? Quod ſi hoc illis turpe videtur; supereſt vt non credant etiam Deum per genitalia virginis natum, turpius eſt enim iuxta eos, Deum per virginis pudenda genitum, quam virginem ſuo viro nupſiſſe poſt partum. Iunge ſi libet & alias naturæ contumelias, nouem menſibus vterum inſoleſcentem, faſtidia, partum, ſanguinem, pannos. Ipſe tibi deſcribatur infans, tegmine membranarum ſolito conuolutus. Ingerantur dura præſepia, vagitus paruuli, octauæ diei circumciſio, tempus purgationis, vt probetur immundus. Non erubeſcimus, non ſilemus. Quanto ſunt humiliora, quæ pro me paſſus eſt: tanto plus illi debeo. Et cum omnia replicaueris, cruce nihil contumelioſius proferes, quam profitemur, & credimus, & in quâ de hoſtibus triumphamus. Sed vt hæc, quæ ſcripta ſunt, non negamus, ita ea quæ non ſunt ſcripta, renuimus. Natum Deum eſſe de virgine credimus, quia legimus: Mariam nupſiſſe poſt partum, non credimus, quia non legimus.*

Hæreſis Heluidiana ex ignoratione linguæ.

Apparet verum eſſe, quod Hieronymus monet; *hominem fuiſſe ruſticanum vix primis imbutum literis.* Nam reuera exempla plurima oſtendunt, crebro ſic exponendum ſiue latinas voces, *priuſquam, antequam,* ſiue hebraiam בטרם ita ſane Iſaiæ 66. 7. *Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit maſculum.* Parturire eſt dolore parturientium premi. Non autem ſignificat fore, vt in poſterum parturiret, nulla enim parturit, poſtquam peperit. Eſt igitur ſimilis locutio, ac ſi diceret quiſpiam: Caia antequam domum Cai deduceretur, inuenta eſt in vtero habens, certe non ſequitur poſtea deductam eſſe: ſed cauſa repudii oſtenditur; Nemo enim dubitat, quin Caius mox obnunciaturus ſit; *conditione tuâ non vtar.* Plena ſunt his locutionibus omnia monumenta. Nero Aſdrubalem cecidit, antequam copias ſuas cum fratre coniungeret, nec poſtea tamen coniunxit. Ita & apud Tullium l. 3. de oratore. *ô fallacem hominum ſpem, fragilemque fortunam, & inanes noſtras contentiones; quæ in medio ſpacio ſæpe franguntur, & corruunt, & ante in ipſo curſu obruuntur, quam portum conſpicere potuerunt.* Non timuit Orator, ne quis obiiceret, poſtea conſpectum eſſe portum ab iis, qui in medio curſu perierunt. Eodem plane modo vſi ſunt huius verbi Synonymo, PRIVSQVAM.

Nec obiectum eſt Maroni, Equos Rheſi poſtea pabula Troiæ guſtaſſe, cum eos Diomedes *auertiſſet*

---- Priuſquam
Pabula guſtaſſent Troiæ, Xanthumque bibiſſent.

Quid ille, qui perpetuam beneficii memoriam apud ſe reſidere peroptabat?

Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,
Quam noſtro illius labatur pectore vultus.

An ille poſt obliuionem iſta futura cogitauit?

Neque idem ille veritus eſt, ne Reginam Carthaginis apud inferos nubentem inducere videretur, cum caneret:

Antequam de illis quæ fieri vel ſolent, vel cogitata fuerunt, vel videri poterant talia.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallentes vmbras erebi, noctemque profundam.
Ante pudor, quam te violem, aut tua iura reſoluam.

Imperitæ igitur malitiæ fuit illa hæreſis, errorum tamen, qui noſtro tempore graſſantur, & perimunt, præambula exſtitit. Æquant noſtri hæretici virginitati nuptias, fecit idem Heluidius, eaque cauſa B. Mariam virginem matrem aliorum filiorum eſſe aſſeruit, vt eius exemplo virgines ad thalamum inuitaret. *In illud nunc impetum facio,* inquit Hieronymus, *in quo tu virginitatem & nuptias comparando diſertus eſſe voluiſti.* Hoc igitur modo hæc verba intelligenda ſunt, vt & Dei genitricis virginitatem in conceptu, & partu aſtruant, & eiuſdem virginis integritati poſt partum nihil derogent. Verum de tota quæſtione legatur Hieronymus contra Heluidium, qui hydram illam gladio ſpiritus confecit, qui hanc ſibi legem dixit.

Continuo ferro culpam compeſce, priuſquam
Diræ per incautum ſerpant contagia vulgus.

3. Georg. tum aliquandiu contagio eſt impedita, ſed noſtro æuo, in quod omnia horrenda confluxerunt, recruduit. Vt cuique pro exemplo Euangelicæ locutionis, vere adferre liceat, quod in Miloniana Tullius dixit. *Præclare enim vixero, ſi quid mihi acciderit, priuſquam tantum mali videro.*

VERSVS 19.

Ioſeph autem vir eius, cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere: voluit occulte dimittere eam.

QVÆSTIO I.

An Ioſeph fuerit iuſtus?

Ioſeph vere iuſtus.

§. 1. NOuatores magnopere laborant, ne Ioſeph vere iuſtus eſſe iudicetur. *Quidam interpretes,* inquit Caluinus, *intelligunt, Ioſeph, ideo quod iuſtus eſſet, voluiſſe vxori parcere: ita illis iuſtitia eſt humanitas, vel moderatio animi ad clementiam propenſior.* Ipſe cum aliis duo hæc membra aduerſatiue legit; Iuſtum quidem fuiſſe Ioſeph, ſed tamen de fama vxoris ſollicitum. Proinde hanc iuſtitiam in odio, & deteſtatione ſceleris fuiſſe. Aretius imputatitiam ſine reali, iuſtitiam illi tribuit, verum eiuſmodi inter ſcribendum rationes producit, quæ eum vere & in ſe iuſtum gratia Dei inhærente conuincant.

Re ipſa iuſtus Ioſeph fuit.

Verba eius ſunt. *Deinde iuſtus eſt, iuſti enim filii Dei, iuſtus debuit eſſe pater putatitius, deinde pia virgo iuſtum merebatur maritum: ſed aliter iuſtus eſt Ioſeph, aliter Chriſtus, iuſtus eſt ciuiliter Ioſeph,* ein frommer vffrichtiger Bidermann / *iuſtus etiam imputatiuè coram Deo, cum natura eſſet peccator & iræ Dei etiam obnoxius, niſi gratiâ eſſet exemptus, demum veram iuſtitiam aliunde habet: Chriſtus naturâ iuſtus ipſa eſt iuſtitia, iuſtos etiam alios facit & à peccato liberat.*

Quomodo Ioſeph iuſtus.

Cæterum iuſtitia Ioſephi ſic vtiliter recenſetur: primum facit ad hiſtoriæ iam narratæ fidem, non cognouit ſponſam ſuam, iuſtitiæ erat nondum perfectis nuptiis quicquam ab eâ poſtulare: deinde quia iuſtus eſt admonitus ab angelo deinceps quoque libenter abſtinet: tertio, fidem habet angelo potius, quam ſiniſtris cogitationibus, quod iuſtitiæ, hoc eſt, probitatis ciuilis erat. Denique iuſtus cum ſit, iuſtam non vult traducere. Tertiò ad Ioſephi perſonam pertinet, quod non vult eam παραδειγματίσαι*, quod alii ad vltimum ſupplicium, quod ex lege adulteræ debebatur, referunt, q. d. potuiſſe quidem Ioſephum eam apud Magiſtratum accuſare, & expoſcere vt ſecundum legem exemplum aliis ſtatueretur, quod ſanè fuiſſet ſummi iuris, & rigidæ iuſtitiæ, verum id noluiſſe, maluiſſe ſponſæ in eo parcere, quia iuſtus erat, vt ne quidem infamiâ ipſam notari voluerit: ego arbitror eum in hac fuiſſe ſententiâ, vt nec pœnis, nec infamiæ, quantum quidem ad ipſum pertinebat, exponeretur.*

§. 2. Nulli dubium eſſe debet; Ioſephum hoc loco

vere,

Ioſeph propriè iuſtus erat.

vere, proprie, gratia Dei inhærente, non ſola imputatione abſentis iuſtitiæ, aut non-imputatione præſentium peccatorum iuſtum fuiſſe. Rationes ex ipſo textu euidentes ſuppeditantur, quas nobis etiam Caluinus, & Aretius exponunt. Ex illius iuſtitia, quæ laudatur, duo inſignia opera oriuntur. Nempe, vt nollet eam traducere, παραδειγματίζεσθαι, & vellet occulte dimittere. Primum charitas, miſericordiaque ſuadebat, ne coniugem, cognatamque, in qua omnia virtutis, nulla vitiorum indicia notarat, publico probro afficeret. Alterum vero exigebat, mariti officium, ne alieni matrimonii ſubſeſſor, impudicitiam coniugis foueret, familiæ ac hæreditati Dauidicæ ſpurium insereret. Hæc iuſti ſunt opera peccatum alienum horrentis, & proprium fugientis. Non poſſunt hæc conuenire in Caluinianam iuſtitiam: Illa enim cum multo criminum grege, eodem in animo, conſcientiaque ſtabulari ac foueri poteſt. Dauid in adulterio, & cæde ducis innocentis Bezæ iudicio iuſtus erat, retento Spiritu ſancto, & non-imputatione criminum: Ea igitur iuſtitia, non repugnat vitiis; ſed tegit: Potuitque Ioſeph vel ſuſpectam traducere, vel deprehenſam, vxoris leno fouere, quod legibus erat vetitum, & infame. Imo potuit innocentem legibus ſubdere, vt lapidaretur; Deuteron. 22. & per omnium ora traducere, hoc eſt, פרס publico iudicio infamare, exempla ſtatuere, quod eſt παραδειγματίσαι. ita Numer. 25. 4. Suſpende eos Domino παραδειγμάτισον αὐτοὺς τῷ κυρίῳ. Fatetur tamen Beza etiam hoc verbum habere locum, *cum non à iudice pœna infligitur. Vt apud Plutarchum Archilochus ſcribitur editis parum honeſtis ve ſiculis ſeſe παραδειγματίσαι, quod & mihi iuueni,* inquit, *necdum in Eccleſiam Dei adſcito, euenit: quam tamen maculam ſpero me tum dictis, tum factis eluiſſe.*

Iuſtitia imputatitia nõ eſt agendi principium.

§. 3. Hanc in Ioſepho iuſtitiam Hieronymus aliique agnouerunt. *Si quis*, inquit Hieronymus, *fornicariæ coniungitur, vnum corpus efficitur, & in lege præceptum eſt, non ſolum reos, ſed & conſcios criminum obnoxios eſſe peccati; quomodo Ioſeph cum crimen vxoris celat iuſtus eſſe ſcribitur?* Sententiâ igitur Hieronymi, ſi contra Dei legem celat crimen vxoris, iuſtus eſſe non poteſt: at ex non-imputatione Caluiniana iuſtus eſſe poteſt, non modo qui crimen abſcondit, ſed etiam qui auſus eſt. Idem Hieronymus contra Heluidium probat Ioſephum etiam virginem fuiſſe; quia iuſtus fuit, ſi iuſtus, ergo fornicator non fuit; ergo iudicauit fornicationem aduerſam eſſe iuſtitiæ: at illa Caluinianæ iuſtitiæ non repugnat, cum iuxta Bezam in Colloq. Mompelgartenſi, Dauid in adulterio, & homicidio iuſtitiam non perdiderit; cum tamen adulterium, & cædes ſcortatione ſint deteriora. De iuſtitia Ioſephi etiam ex ipſa re iudicari poteſt, cum enim fuerit magna numinis dignatione electus, ſegregatuſque vt Dei genitricis cuſtos, & maritus eſſet, Chriſti pater eſſe putaretur. Vere iuſtum illum, non crimino ſum eſſe, non ſola non-imputatione iuſtum eſſe oportuit. Cum præſertim & virgo coniux, & filius Dei velut familiæ capiti eſſent ſubditi.

Iuſtitia Caluiniana criminũ amica.

§. 5. Non erat illa iuſtitia duntaxat probitas ciuilis, qua angelo credidit, vt putat Aretius. Nam cum illa morali, & ciuili virtute, infidelitas, aliaque flagitia poſſunt conſiſtere. Deinde cum angelo potius, quam ſuis cogitationibus credidit, dicenti, conceptum Chriſti de Spiritu ſancto eſſe. non id ciuilis fidei, ſed cœleſtis fuit. *Beata* dicitur virgo mater, *quæ credidit*, non dubium, quin beatus etiam vir eius *qui credidit*. Auctores nonnulli vt Soarezius pag. 3. Tom. 2. quæſt. 19. diſput. 7. non improbabile arbitratur, Ioſephum etiam apoſtolis ſanctiorem fuiſſe. Verum comparationem illam incertam nec aſſerere, nec negare velim.

Ioſephi fides & iuſtitia fuit ſupernaturalis.

Aliorum ſententia, qui Ioſephum conſcium incarnationis, humilitate & reuerentia tanti myſterii refugiſſe arbitrantur, nec vera, nec admodum pia videtur, nec enim vxorem deſerere, nec Meſſiam quem ex ſuo genere naſciturum credebat, fugere debuit.

VERSVS 20.

Quod enim in eâ natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

QVÆSTIO I.

Quomodo Chriſtus de Spiritu ſancto ſit?

Quid eſſe de Spiritu ſancto?

§. 1. HÆretici ad ſuam perniciem, erroreſque hæc verba detorſerunt, SS. Patres religionis veritatem ex illis probarunt. Sententia perſpicua eſt: *Quod in eâ natum eſt*, τὸ γεννηθὲν, hoc eſt, *conceptum, formatumque*, & viuens, non ab alio viro, vt tu ſuſpicaris, ſed à Spiritu ſancto diuinitus factum eſt. Ille cœleſti prorſus gratia, atque admirabili modo Meſſiæ corpus adaptauit, qua operatione coniugis tuæ corpus virginitatemque ſacrauit, ornauit, inuiolabilemque fecit.

Marcionitæ negabant Chriſti corpus ex Maria.

§. 2. Marcionitæ abutebantur verbis illis. ἐν αὐτῇ *in eâ*, non ex ea, vt corpus Chriſto ſpiritale, & phantaſticum tribuerent. Quibus Tertullianus reſpondit, vt ſupra citaui. Non enim ideo non ex ea, quia in ea; in matre enim, & ex matre filius naſcitur, Lucas Euangeliſta alia præpoſitione vſus, ἐκ σοῦ γεννώμενον; non in ea modò, verum etiam ex ea natum oſtendit. Neque igitur cum hæreticorum *agnoſcimus Chriſtum, qui in imagine, vt dicitur, fuit, & non in veritate*; Nihil enim verum fuit eorum, quæ geſſit, ſi ipſe phantaſma, non veritas fuit. Neque eum cognoſcimus, qui nihil noſtri corporis geſſit, dum nihil ex Maria accepit; nobis enim non venit, ſi in noſtra ſubſtantia viſus non eſt. Hic enim qui noſter eſt redemptor, ex ſemine Dauid ortum habet, vt teſtantur Scripturæ.

Spiritus ſanctus non eſt dicendus Chriſti pater.

§. 3. Fuit patrum temporibus impia, & petulanter proterua hæreſis multorum, vt videtur gentilium, vel qui ex illis conuerſi ad priſtinas ſordes redierunt. Dicebant Chriſti patrem eſſe Spiritum ſanctum, de ſuorum deorum adulteriis res ſacras profane iudicantes. Teſtis eſt Tertull. apolog. c. 2. *Huius igitur gratiæ diſciplinæque arbiter & magiſter, illuminatorque atque deductor generis humani filius Dei annuntiabatur, non quidem ita genitus vt erubeſcat in filii nomine, aut de Patris ſemine; non de ſororis inceſto, nec de ſtupro filiæ, aut coniugis alienæ Deum patrem paſſus eſt ſquamatum, aut cornutum, aut plumatum amatorem, aut in auro conuerſum Danaidis. Iouis iſta ſunt, & numina veſtra. Cæterum Dei filius nullam de impudicitia habet matrem, etiã quam videtur habere, non nupſerat: ſed prius ſubſtantiam ediſſeram, ita natiuitatis qualitas intelligetur.*

Gentes ſuis fabulis aſſimulabant Chriſti natiuitatem.

De fæce igitur gentium amaritudo illa exorta, etiam poſtea Eccleſiam vexauit. Contra eum namque errorem Hieronymus in expoſit. fidei Cathol. diſputat. *Non ſicut quidam ſceleratiſſimi Spiritum ſanctum dicimus eſſe pro ſemine, ſed potentiâ, & virtute creatoris dicimus eſſe operatum.* Sic Auguſtinus ſerm. 91. de temp. In Enchiridio autem c. 38. & Ep. 191. docet non eſſe Chriſti patrem Spiritum ſanctum. Et Enchirid. c. 40. *Natus eſt Chriſtus de Spiritu ſancto, non ſicut filius, & de Maria virgine ſicut filius.* Cauſa etiam additur: *Non enim in eadem ſpecie conceptus eſt.* Quod Chryſ. hom. 2. in ſymb. Apoſt. Rup. l. 1. de operibus Spiritus ſancti, D. Thomas 3. p. q. 32. a. 3. aliique notarunt. Neque hoc ex loco aliud confici poteſt. Poſitum eſt namque ἐκ pro ἀπὸ, Ex pro A, vel Ab; quemadmodum Rom. 11. ἐξ αὐτοῦ πάντα, Ex ipſo omnia. Quocirca nonnulli vertere maluerunt, *à Spiritu ſancto*; quam cautionem ſuperfluam eſſe non dubito, cum cauſam efficientem, non preſſe generantem verba deſignent, præſertim Syra dictio מן Men, qua vſus eſt angelus.

Chriſtus nõ eſt filius Spirit⁹ ſancti, quia nõ in eadem ſpecie.